

אור ההלכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' נחל גמלא 1, קרית אונו, ת.ד. 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

גליון חודש סיון התשע"ה
גליון מס' 92

מ"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

חג האושר עם תורת האושר

האדם הדתי? כיצד ייתכנו דבריו עם מאות רבות של ציוויים וזוהרות? התשובה פשוטה. לפני שהאדם מגלה בלימוד מקיף את מטרותיה ויעדיה של התורה, את רזיה וטעמיה, או אז יקשה עליו מאד להבין את יופייה ושלמותה. ברם, לאחר מכן נפשו לא תחדל מלכסוף אליה, שְׁעַל-יָדָם יִזְכָּה לְדַעַת וְלִעֲוֹג הַרוּחַנִי שְׂבִידֵיעָתָה. כי התורה נועדה לעיצוב הנפש באישיותה ובחכמתה, באיזון המידות מוסרית וערכית, לזכות את האדם באושר שאין שני לו, לחוות מעט מזער מהאושר הרוחני-הנצחי.

ועדיין כל בר דעת ישאל, האם זה מצדיק שאדם יחבק את הספר שהוא חוגג סביבו? פיתוח הערצה לספר שהוא טוב וכו' הוא מובן, אבל לא לספר חוקים שמחייב בכל תחומי החיים, לפני ואחרי החיים, יצירה תורנית אשר מקיפה ומתייחסת לכל בני האדם, ליחיד ולכלל, למשפחה ולקבוצה ולשכנים וכו'. וברור כי קשה לבטא יחס של חיבה והערצה כלפי יצירה שמחייבת אותך.

על דרך הבדיחותא, כשהקב"ה הביא את התורה ופנה בהצעה לאומות העולם, אם הם רוצים לקבל את התורה. לאחר שניסה לבני אדם ועמו ומואב ולא קיבלו, לא אחד מעמיו שלו, וכולם מתוך שהמטרה מקדשת את האמצעים ולא מתוך ראייה כוללת. אולם כשהציע לישראל לא שאלו אותנו מה כתוב בה, אלא מיד אמרו 'נעשה ונשמע'. לכאורה – טמטום הוא לחתום על עסקה מבלי לדעת מה טיבה. אך אליבא דאמת, היה לו מידע כללי מהי מטרתה ויעדיה וגישתה עוד מימי אברהם אבינו לפחות, לכן כשהביא להם לוח אחד, שאלו: 'אפשר לקבל עוד אחד?'. כך שהבינו שהתורה משנה באדם והופכת אותו למאושר באישיותו ובחכמתו ומאוזן במידותיו, כאיש מוסרי וערכי. ומשום כך, לא רק שאנו חוגגים עם הספר ועל קבלת הספר במתן תורה, אלא כל יום בבוקר אנו מברכים את ברכות התורה 'לעסוק בתורה', ו'הֶעֱרַב נָא ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבַרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ'. בקשתנו שדברי התורה יהיו עֲרָבִים ומתוקים בפה. וכי דברי התורה הם עוֹגָה? מה זה 'הֶעֱרַב'? הרי אין זה אכילה ושתייה, אלא דברי חכמה?! אלא אנו מבקשים שזה לא יהיה פרגמטי אלא שתהיה לנו חוויה נעימה ללמוד.

המשך בעמוד הבא...

חמס, שפיכות דמים ואכזריות. התורה הקדושה משולה כמי חיים שתכליתם להחיות את השממה הרוחנית שפשתה באנושות, ולהעניק לבני האדם כלים לחיים טובים ותקינים ורעיונות רוחניים להתרוממות המחשבה אל ידיעת ה'. ואכן, עוד בטרם קמה המדינה כשבאו ראשוני העולים לארץ וביקשו ליישב את הארץ השוממה ולהפריחה, נזקקו לאתר/למצוא מקום מנוקה מנגע מחלת הקדחת. מאוחר יותר התמודדו בסילוק הקדחת. ומספרים, שהיה שם אדם חכם מיומן שהיה קובע מראש אם המקום כשיר להתיישבות אם לאו. שאלוהו: היאך אתה יודע? והוא השיב: אם יש ציפורים במקום, סימן שזהו מקום חיות וישוב. כך אנו צריכים להפנים את הסמליות שבדבר, שהעם היהודי הביא בשורה לאנושות לדעת להתמודד בשאלות הקריטיות של חיי האדם. כלומר, עד מתן תורה הייתה האנושות כמדבר צחיח, יבש, וההיסטוריה היא הוכחה קשה שלילית ולא חיובית: דור המבול, דור הפלגה, דור סדום ועמורה, מצרים האכזרית. אולם ממתן תורה, הגענו למקור מים חיים, חידוש חיי ערכים ומוסר. כך שסמליות הַיְדוּקָה היא הרבה מעבר לצבע ולהרגשה נעימה, אלא כביטוי למקור מים חיים.

האושר שבתורה

תורתנו היא תורת חיים, תורה שמונה לנו כיצד לפעול ולבחור כדי שנזכה לחיים טובים ותקינים בעולם הזה ונזכה לחיי הנצח בעולם הבא. לעומת תורת החיים, בנצרות אין חיובים מעשיים, והכל נתון ללב. לכאורה, הרבה יותר קשה לחיות בשוממה שלמה מקיפה את חיך המעשיים והמחשבתיים. כיצד אפוא יש להבין את הרמב"ם שכתב שהאושר האמיתי טמון בהוויית

חג השבועות הוא חג מתן תורתנו. ברם, בשונה מפסח זמן חירותינו ומסוכות זמן שמחתינו, לחג השבועות לא הוקדשה עשייה מיוחדת של מצוות טקסיות (כמו ליל הסדר, ישיבה בסוכה ונענוע לולב וכו'), למעט השמחה שאנו מצווים בה בכל יום טוב. אמנם, המתבונן בחג השבועות ימצא בו ייחודיות רבה מעצם היותו מסמל את כניסת עם ישראל בברית התורה הנפלאה והפיכתו בזכותה לעם נבחר קדוש ונכבד מכל העמים, כביטוי רס"ג: "לפי שאומתנו בני ישראל אינה אומה אלא בתורתיה". כלומר, הרעיון המרכזי שבחג השבועות, הוא לחזק ולצרוב בתודעה את החיבור הרוחני והמחשבתי של אומתנו לתורת הנצח ולעונג הרוחני שבה. ברם, העם היהודי התקשה במציאות רוחנית-פורמאלית, ועם הזמן נוצרו בו מנהגים שיצקו תוכן יותר מעשי בחג זה.

מנהגי חג השבועות

המנהג הרווח ביותר הוא לימוד התורה כל הלילה, ואצל בני אשכנז קוראים גם פיוט "אקדמות מליון" בשֶׁבַח התורה וארץ ישראל. בני ספרד וחלק מבני תימן אומרים פיוט שנוסחו מסוגנן כנוסח הפתובה, מעין שטר התקשרות רוחני בין ה' לעמו בחג השבועות. יש האוכלים מאכלי חלב, משני טעמים מרכזיים: (א) מעת נתינת התורה בסניני נאסרה אכילת בשר וחלב, והואיל והכלים של בני ישראל לא היו מוכשרים אכלו מאכלי חלב עד שיכשירו. (ב) מטעם "דבש וחלב תחת לשונך". מנהג אחר נולד בלוב, כאשר אחד מחכמי רצה לבטא את חיוניות וחשיבות התורה וביקש שיגישו על שולחנו בחג השבועות שפע של קנקני מים. כנראה אחד הכלים נשפך, ואט אט התרחקו ממקור המנהג ורעיונו ואימצו את נקודת הליצנות שבו: שפיכת מים זה על זה.

מנהג נוסף מבני אשכנז, לעטר את בתי הכנסת והבתים בצמחייה ירוקה, לזכר הר סיני שהיה למרגלותיו כר מרעה ירוק, וכפי שנאמר: "אל ירעו אל מול ההר ההוא". במקום שיש צמחייה יש מים. מקור המים שבהר סיני מרמז למי התורה שהחלו לנבוע מהר סיני ולהחיות את נפשות בני ישראל. האנושות עד מתן תורה משולה כמדבר צחיח, אנושות של

- המרכז העולמי למשפט התורה
- בית מדרש לדיני ממונות
- מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם
- מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל
- שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים
- שבתות עיון וירחי כלה
- מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו
- קרנות מחקר עידוד וחסד
- ארגון אשת חיל

העלון מוקדש לזכרו של מ"ר עזרי גיא נע"ג נדבת הבן חיים והבנות ברכה עפרי ויהודית כרמי תנצב"ה

לך, מה שהבנת עד כה זה רק בעיון ראשון. הרה"ג רצון ערוסי שליט"א
 קטנות, אותם מפרשים שהאירו עינינו בהיבטים
 נוספים של העניין, ואם אתה קורא בהם אתה
 מתעשר יותר. לכן חזרתי ושאלתי: מה אתה
 חושב שזה מספיק לי בקריאה אחת? אני קורא
 עוד ועוד. ועוד אראה לך מה שאני מפרש
 בהערות שוליים שכתבתי, אמרתי לו: תבין, זוהי
 תורת חיים ואנו הוגים בה מתוך ידיעה שזוהי
 תורת חיים. ולנו זה מביא אושר, כי כך אנו
 מצליחים להתמודד עם מציאות החיים.

לא תקם ולא תטר

הרחוקים מידיעת התורה יאמרו, שמי שמקיים
 ציוויים אלה הוא טיפש. וכי יעלה על הדעת שלא
 לנקום ולנטור למי שהרע לנו? ברם, המתבונן
 לעומק יבין כמה רעות נחסכות בהם: הנקמה
 מביאה בדרך כלל להפסד הנוקם; היא מטרידה
 את רוחו ומייסרת את נפשו; במקום שהאדם
 יסגל מידות נעלות הוא מעסיק את נפשו בשנאה
 ובמזימות רעות. לדוגמה, שכנים שהסתכסכו
 ביניהם, אם לימדו לסלוח ולהתנצל, תפרוץ
 אש ותכלה את נפשם ומעתה חייהם אינם חיים.
 דוגמה נוספת, ראובן חייב לשלם לשמעון בבית
 הדין, שמעון אינו מקבל את הדין ומתנחם בליבו
 לנקום שופט ובראובן שאיתרע מזלו אצל אותו
 שופט מושחת לדעתו. נפשו של שמעון הולכת
 מדיח אל דחי. וכאן תורת ישראל מלמדת כי הדין
 הוא לא רק מול השופט אלא גם לפני ה' יתברך.
 ולכן, על האדם שנתחייב בדין לידע שאין הוא
 עומד לפני שופט בשר ודם, כי אם לפני מלך
 מלכי המלכים שבוחן כליות ולב. על שמעון
 לחדול ממריא ומרשעו, להכיר בטעותו ולהתנצל
 בפני ראובן על פשעו.

אכן, תורתנו היא תורת חיים, תורת האושר. בה
 אצורה וגנוזה חכמה אדירה המביאה לאוהביה
 אושר וחירות אמיתית, חירות מחשבתית
 וגשמית, חירות מפבלי השווא והשקר שתכליתם
 היגון והאנחה, חירות רוחנית ששקרה שלוות
 הלב והנפש ומקור שמחה מפקה ואיתן.
 חג האושר עם תורת האושר.

הרעיוני. בהמשך החלפנו דעות מעמיקות, ואף
 נהיינו ידידים בסופו של דבר. הוא התפעל
 מהגישה שלנו, אנשי האמונה, כיצד אנו
 מסתכלים על הדת. לא כפי שהוא חשב, אלא
 לכל דבר יש מובן ויש סדר. הוא מסתכל מה אני
 קורא, ורואה משניות, רמב"ם וכו'. מיד אומר לי:
 אני רואה שאתה אדם מתקדם, מדוע אינך קורא
 ספרות יפה? אתה רואה שאני משכיל ואני קורא
 'ספרות יפה'. שאלתי: למה אתה קורא 'ספרות
 יפה'? השיב: רומנים שמתארים חיים אידיאליים
 בצורה יפה וכו'. שאלתי: כמה פעמים אתה חוזר
 לקרוא את הספר הזה? השיב: פעם אחת, פעם
 שנייה מקסימום, לא יותר. אמרתי לו: והספרים
 האלו שאתה רואה שאני קורא, אני לומד בהם
 עשרות שנים שוב ושוב. מיד הוא הגיב: טוב, זה
 בגלל שאתה 'דוס'. אמרתי לו: הרי רק מקודם
 אמרת שאני 'מתקדם ונאור' ואני יודע מה אני
 עושה, אז מדוע אתה חושב שאני סתם קורא?
 אתה יודע שמכל קריאה שלי בזה, אני נעשה
 חכם יותר? מיד הוא הגיב: מה כבר יש להחכים
 כל פעם? אני קורא, מסיק מסקנות, וזהו.
 שאלתי: אתה מוכן לומר לי, למשל, מהם
 הלקחים שאתה הפקת מיצירה מסוימת שקראת?
 השיב: כן, ותיאר לי את הלקחים. מיד פתחתי
 לפניו את הלכות דעות להרמב"ם, והראיתי לו
 סעיף אחד המתמצת את כל היצירה שלו. טפחתי
 לו על הכתף ואמרתי לו: ידידי, אתה יודע
 שבצבא האמריקאי, כשהוא נשלח לקרבות, קיים
 חשש שמא הלוגיסטיקה לא תדביק אותו ולא
 תצליח להביא לו את המזון עד לחזית; לכן
 החייל מקבל גלולה שמכילה מזון מרוכז, הוא
 בולע את הגלולה הזאת והיא מספקת לו לכמה
 ימים. ההבדל ביני ובינך - המשכתי ואמרתי לו -
 שאני כמו חייל אמריקאי. יש לי גלולה אחת
 קטנה שמכילה את כל הספר שלך. ודווקא אתה
 נשארתי חייל פרימיטיבי שלוקח איתו כמויות
 אדירות של מזון ויש לו בעיות לוגיסטיות איך
 להעביר אותן. תשובה זו מצאה חן בעיניו, כי
 באותה שעה אנו בצבא, וזה מדבר אל לבו, אני
 צריך להיות חלק מצבא 'מתקדם'. אחר שהוא
 קרא, הוא כבר לא יכול להתכחש. אמרתי לו: דע

נכון, לימוד שהוא מקצועי, אין הוא חוויה.
 ובנוסף, בקשתנו 'ובפיפיות עמך בית ישראל',
 כלומר: לא רק לנו יהיה לימוד מהנה אלא גם
 לכל צאצאינו ולכל עמך בית ישראל. כדוגמא
 לך, וכי יש מי שמרגיש חוויה בלימוד המשפט?
 גם אם יקום אדם ויאמר כן, האם הוא יתפלל
 שאותה חוויה תהיה לו ולבניו ולצאצאיו? ברור
 שלא, כי החוויה היא עניין אישי ויחסי, כ"א
 לעצמו ולכ"א טעם שונה, וכך גם במקצועות
 אחרים. וכאן תורת ישראל אומרת: מעבר לכל
 התמחות בכל תחום, ישנה תורה מיוחדת -
 תורת חיים. ואנו קשורים אליה בקשרי חיבה
 ומחנכים לאהוב את לימודה. יום יום אנו
 'מטפטים' לבנינו שהתורה הזאת תורת חיים
 ואנו צריכים לאהוב אותה ולהעריצה.

הנאור והמתקדם

באחת משירותי במילואים, בסופו של יום נשאר
 לי כמה שעות בלילה לנוח, כשלידי ישב בן קיבוץ
 'השומר הצעיר', אדם משכיל מאוד. המשותף
 בינינו, שכל זמן שהיה חלון הזדמנויות פתוח
 למנוחה היינו מעיינים בספרים, כל אחד כמובן
 בספריו שלו. הוא היה חדש ביחידה שלנו,
 ולמרות שאני מדבר עם כולם, בתחילה לא נוצר
 קשר עמו, ואני לא פתחתי בשיחה שמא יחשוב
 שאני רוצה להשפיע עליו, כי בגלל חזותי אם אני
 אומר 'שלום' יפה, חושבים מיד שאני בא
 להשפיע או 'להחזיר בתשובה', לכן הייתי די זהיר
 ולא פתחתי בדיבור איתו. באותה שעה, אחד
 מהחברים שיחק בקלפים והפסיד. הוא ראה
 אותי, וכדי 'להעביר את הזמן' שלו הוא פתח
 בשאלות מתסיסות בענייני דת ומדינה. ואני, מה
 אעשה? 'אוי לי מייצרי ואוי לי מייצרי'. אם לא
 אענה לו, יאמר שאין לי מה לענות; ואם אענה,
 ברור ש'שדפת' את כל זמן הלילה, והרי אצל
 רבים זה חלק נכבד מן ה'תעסוקה' במילואים.
 אני השבתי לו בצורה נעימה. אח"כ התברר
 שהוא רצה ליצור עימות ביני ובין שכני. ואכן
 באמת הוא הצליח לגרום אותנו לעימות. הוא
 ניסה להכניס כמה רעיונות עד שהשכן כמעט
 'נאלץ' להשיב, והתפתח בינינו ויכוח רציני במובן

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה | המרכז העולמי למשפט התורה

"ירחי כלה קיץ"

אנו שמחים להודיע על קיום בהשתתפות:

הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

רבה של קרית אונו, חבר מועצת הרה"ר לישראל ויו"ר הליכות עם ישראל

בנושא: ימי בין המצרים ותקנות לזכר החורבן

שיתקיים א"ה מיום שלישי ועד מוצש"ק
 בתאריך כ"ז תמוז - ב' אב תשע"ה (14-18.7.2015)
 במלון "לביא"

המחיר ליחיד בחדר זוגי ל - 5 ימי נופש
 פנסיון מלא
 חדרי הוד - 2080 ₪
 חדרי עדן - 2190 ₪
 חדרי הדר - 2250 ₪
 תשלום מראש בלבד !

- * ישתתפו רבנים ומרצים נוספים
- * תוכנית תורנית עשירה ומגוונת
- * בשר גלאט בהכשר הרב מחפוד
- * משגיח נפרד
- * רחצה נפרדת
- * כולל כניסה לחמי טבריה
- * כולל טיול באזור הצפון

מספר המקומות מוגבל - מהרו להירשם !!!
 לפרטים והרשמה:
 מוטי - 052-9426613

הרב ד"ר חננאל סרי יצ"ו

השונות והמרוצות שניתן להציע בכל מקום. לו יכול, היה אוסף את כל השבעים פנים' שיש בתורה ומוצא לכל אחת מהם את ההסבר ההגיוני שעומד בבסיסה. הלכה אינה הכרחית בזמן הלימוד אם כי ברור שיש בה צורך, וכשהצורך מגיע - לכל הדעות הקיימות יש השפעה על גיבוש המסקנה הסופית. גירסאות שונות מוסיפות עניין בכך שהן פותחות כיווני חשיבה חדשים, אולם משקלן אינו קריטי שכן ההגיון שעומד בבסיס האפשרויות השונות הוא שיכריע יותר מכל.

גם בתחום ההגות והשקפת עולם הרב קאפח גיבש השקפת עולם רציונאלית שהפירה גם הגות פילוסופית זרה, אולם בעיקרה התבססה על כתבי הרמב"ם ורס"ג. הרב ליכטנשטיין לא נמנע מלצטט הוגי דעות נכרים בשמם כדי לבטא עמדות שצריך לשקול ולדון בהן. זכור לי שהביא דוגמה אפילו מהמיתולוגיה היוונית, וכשראה את התמיהה על כך, הוסיף ואמר שאם יש כאלה שסבורים שיש להביא ראיות רק מחז"ל, הוא יכול להראות הלכה שהעיקרון שעומד מאחוריה הוא אותו רעיון. ההגיון והחשיבה היו עיקרון שעומד בפני עצמו, והמפגש עם התורה אינו יכול ליצור סתירה אלא צריך להשתלב בצורה מושלמת. אצל הרב קאפח לעומת זאת, הכרת הטוב האמיתי דורשת עיון בתורה, ובלעדיה אדם עשוי לשנות ולהגיע לערכים מעוותים. ומעל לכל מצאתי אצל שניהם דבקות בתורה ושקדנות מופלאה, התרחקות מתקשורת ופרסום, על אף שהיה לשניהם מה להפיץ ובתקיפות גדולה עמדו על האמת שלהם והקפידו על דיוקה. היו זהירים בכבוד הזולת אלא אם כן היה שם פגיעה בכבוד שמים. יהי רצון שגופה לראות גם בתלמידים הבאים מידות יקרות אלו שבהם קונה אדם את עולמו האמיתי.

בגיל מוקדם יחסית, וכן היא מותנית בכך שהמטרה היא רק לדחיית זמן המצוה ולא לביטולה לגמרי.

בשאלה אחרת, על יציאה לחוץ לארץ, הרב קאפח היה ברור וחד שיש לקבל את ההלכה כפשוטה, ומי שנמצא בארץ ישראל אינו רשאי לצאת ממנה אלא לסחורה, ללימוד תורה או לנשיאת אשה, ובתנאי שיחזור לכאן מיד. הרב ליכטנשטיין לעומת זאת, דימה הלכה זו למצות סוכה, שבה יש אמנם חסידים שהשתדלו לא לצאת כלל מן הסוכה, אולם הדעה היותר מסתברת אינה כזו, שהרי אין מצוה שאדם יקלא את עצמו בסוכה, אלא שינהג בה כפי שהוא דר בביתו, וכפי שמביתו הוא יוצא ונכנס כרצונו כך גם מסוכתו יש לאפשר לו לנהוג כך. בדומה לכך צריך לראות, לדעתו, גם את מצות הישיבה בארץ ישראל שאיננה הגבלה שמונעת מהאדם לתפקד בחופשיות כמאסר, אלא עליו לשכון בארץ כפי שכל אדם בעולם דר בארצו; ולכן כשהוא רוצה לצאת לטייל ולבקר, אין למנוע ממנו פעולות שנחשבות היום נורמליות לכל אזור בכל אחת מהארצות השונות. השקפה זו בוודאי הקלה על החלטת רבים לעלות לארץ ישראל למרות שקרוביהם נשארו בחוץ לארץ, שהרי אפשרות הביקורים אצלם נשארה פתוחה וקלה.

גם בנקודה הקודמת ניתן לראות את ההתאמה שבין שני האישים ומאורעות חייהם - הרב קאפח, שנשא אשה בעודו צעיר מאוד אפילו לפי הרגלי תימן; והרב ליכטנשטיין, שנשא אשה לאחר שכבר למד אצל הרב סולובייצ'יק והוכרז כתלמיד חכמים רציני.

גם שיטות הלימוד שלהם היו שונות בתכלית. הרב קאפח חיפש במקורות אמת את שלמה, שפך למוצאה יש לנפות את הגירסאות השגויות והדעות שנדחו מהלכה. עיקר ההלכה נקבע על פי משנת הרמב"ם, וההלכה היא מטרת כל הלימוד. הרב ליכטנשטיין חיפש את האפשרויות

שונות לימודי בישיבת החדר היו בצילם של שני גדולי עולם: מו"ר הרב יוסף קאפח, וראש ישיבת הר-עציון הרב אהרן ליכטנשטיין [שנלב"ע רק לפני כחודש, ביום א' אייר - המערכת]. כדברי הגמרא (ע"ז י"ט), מצאתי עושר גדול בהתבוננות ובהשוואה של שתי נקודות המבט השונות כל כך של שני גדולי התורה הללו. למרות ששניהם נשענו על יסודות התורה וניתחו את המציאות בצורה הגיונית ומושכלת, התייחסותם הייתה שונה מאוד לרבות מבטיות השעה, וניתן היה לראות שכל אחד מהם יונק מהרקע הייחודי שבו גדל והתפתח.

אסקור כמה סוגיות לדוגמה: לשאלה העתיקה שעלתה כבר במסכת קידושין (כט-ל) מהו הגיל המועדף לנישואים, היו להם גישות שונות. הרב קאפח תמך בפשט העולה מן הסוגיה, לפיו ככל שמקדים אדם להתחתן כך עדיף. והוא הוסיף הסבר לכך, שפל עוד לא קנה וגיבש אדם את הרגלי התנהגותו, קל לבני הזוג לפתח דפוסי התנהגות שתואמים זה לזה וחייהם ישתלבו בטבעיות ביחד. הרב ליכטנשטיין לעומת זאת, סיפר על מצבים שבהם נפגשים צעירים ומחליטים להינשא, שלמעשה רק בשנים הבאות הם מפתחים את כיוון הלימודים והמחקר שבהם ככוונתם להתרכז; ופעמים רבות, כשכל אחד מהם מתקדם בתחומו, הם מוצאים את עצמם הולכים ומתרחקים זה מזה, כל אחד לאווירה הייחודית של התחום שבו הוא בחר, כשעם התרחבות הפער הם מתקשים יותר ויותר לחיות יחדיו בצורה הרמונית. עדיף היה לדעתו, שכל אחד מהם יקדם ויפתח תחילה את אישיותו ותחום התעניינותו, ורק לאחר מכן יחפשו להם את בני זוגם, כך שבצורה טבעית תתקיים התאמה ביניהם לפי צורתם המפותחת בבגרותם. לפי הבנתו, בעיית דחיית הנישואים תלויה בשאלה האם השואל-המבקש לישא אשה כבר עיצב את עולמו האישי, מצב שבימי חז"ל קרה

אור המשנה

הרב ד"ר אדיר דחוח הלוי יצ"ו

דוגמה קדומה לשגגת ניסוח הלכה ותוצאתה (אבות א, ג)

כדי להמחיש את חשיבות דיוק ניסוח ההלכה לתלמידים ותוצאתו החמורה של ניסוח שגוי, נדון במשנה מפורסמת ונבאופן שפירשה הרמב"ם: "אנטגנוס איש שוכו קבל משמעון הצדק. הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב על מנת שלא לקבל פרס. ויהי מורא שמים עליכם" (אבות א, ג). וז"ל הרמב"ם: "אמר החסיד הזה, אתם אל תעבדו את ה' על מנת שישטיב לכם ויעשה חסד, ונמצאתם רודפים אחר הגמול ועובדים בגללו, אלא עבדוהו כעבדים שאינם רודפין אחר חסד ולא הטבה. דעה בזה, שיהו עובדים מהאבה, כמו שביארנו בעשירי דסנהדרין... והיה לחכם הזה שני תלמידים, שם האחד צדוק ושם השני ביתוס, וכאשר שמעוהו שאמר דבר זה יצאו מלפניו, ואמר האחד לשני כי הרב כבר באר בפירוש שאין שם לא גמול ולא עונש, ואין שם תקוה כלל, לפי שלא הבינו מטרותו עליו השלום. ונדברו זה עם זה וכפרו בתורה, ונתקבצו לזה כת ולזה כת..." (פיהמ"ש שם).

אחריו: "חכמים הזהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות, ותגלו למקום המים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחרים וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל" (אבות א, יא). ופירש שם הרמב"ם: "מים הרעים, כנוי למינוח. אמר הזהרו בדבריכם ברבים שלא יהא בו מקום לטעות שניתן לפרשו לכאן ולכאן. שמא יהיו שם אנשים פוקרים ויפרשוהו כפי אמונתם, והרי התלמידים כבר שמעוהו מכס ויחזרו למינוח, ויחשבו שכך היתה כוונתכם, ויהיה בכך חלול שם שמים, כמו שאירע לאנטגנוס איש שוכו עם צדוק וביתוס" (פיהמ"ש שם).

המקרה הזה של אנטגנוס איש שוכו, שלא דייק בהוראתו לתלמידיו, הביא להנצחת לקח לדורות למורי ההוראה, ולחשיבות הרבה שיש בדיוק הוראת ההלכה והמעשה לרבים. ברם, עדיין לא ברור דיו מה משך את צדוק וביתוס לטעות בהבנת דברי אנטגנוס. נבחן אפוא את דברי אנטגנוס: הוא אמר לתלמידיו, "הווי כעבדים... על מנת שלא לקבל פרס". לדעתנו טעותו של אנטגנוס הייתה במקום מלת השלילה בהוראתו. כלומר, היה על אנטגנוס לנסח את הוראתו לתלמידיו כך: "שלא על מנת לקבל פרס". דהיינו להקדים את מלת השלילה 'שלא' לפני 'על מנת' ולא להצמידה לעניין קבלת הפרס. ומדוע?

כאשר מלת השלילה רחוקה מעניין קבלת הפרס, הדגש הוא בשלילת ה"על מנת", דהיינו בשלילת הרצון והמגמה לקבל שכר, כלומר שלילת השאיפה לקבל שכר, וכפי שאנטגנוס באמת התכוון בהוראתו, שיהו עובדים מאהבה. ברם, כאשר מלת השלילה צמודה לעניין הפרס, היא נסובה על הפרס עצמו ושוללת את הפרס מעיקרו, דהיינו שעליהם לשמש את רבם מתוך ידיעה (כוזבת) שאין פרס כלל. נמצא, כי למיקום מלת השלילה 'שלא', יש משמעות כבירה ביחס לנושא השלילה: מלילת ה"על מנת" שהיא שלילת השאיפה לקבל פרס, או שלילת ה"לקבל פרס", דהיינו עצם אמינות קיומו של הפרס עצמו לחיי העולם הבא וקניית ההשקפה המשובשת שאין שכר למצוות כלל.

מדברי אנטגנוס איש שוכו אנו למדים כי ישנה חשיבות רבה לדיוק פסק ההלכה במקום מלת שלילה אחת! ומיד צריכה להישאל השאלה בענייננו: האם לא נודעת חשיבות ליותר מכך? דהיינו לעצם הוספת עשרות אלפי ספרי חידושי הלכה ומנהג? ואולי גדולה מזו, שגגת אנטגנוס אירעה בדרבים שחסר בעל-פה לתלמידיו. האם לא נודעת חשיבות ליותר מכך, דהיינו לכתבתם בפועל של רבבות ספרי הלכה ומנהג?

כוס ברכות ואיחולים

למשפחות היקרות

לסבים

ידידנו היקר חבר הנהלת 'הליכות עם ישראל'

ר' עזרא לוי יצ"ו ורעייתו כוכבה מנב"ת

והוגו פרידה הי"ו

ולהורים היקרים

אביהו ונו"ב אורית יצ"ו

לרגל הולדת הנכדים אליה וחרות

יה"ר שתזכו לגדלם בנחת לתורה חופה ומעשים טובים.

המאחלים

מערכת אור ההליכות

להפעיל את המקציף גם ע"י שעון שבת?
ת. אם המקציף לא עושה רעש אלא שקט, אז אפשר.
ש. האם קיימת "חובה" לאכול שתי סעודות ביום טוב? או שניתן לומר ש"צו"י לאכול שתי סעודות משום כיבוד היום טוב? אם כן, איך זה מסתדר עם דברי חכמים, ובכללם הרמב"ם, שחובה לאכול לביל סוכות או פסח בלילה הראשון ושאר הימים "רשות"?
ת. יש חובה לאכול שתי סעודות, כל סעודה עם פת, אחת בליל יו"ט ואחת ביו"ט. לפי רבנו, חובה זו היא מדרבנן.
 ומה שכתב רבנו, שבליל פסח יש חובה לאכול מצה שמורה, ובשאר הימים אין חובה לאכול מצה, ואפשר באורז וכדומה - כוונתו היא שלפי דין תורה, אין חובה לאכול מצה, חוץ מן הלילה הראשון. אבל מדרבנן חייבו אותנו לאכול פת גם למחרת, ביו"ט, לא מדין מצה, אלא מדין כבוד יו"ט, ואותה פת יכולה להיות מצה שאינה שמורה, שאין יוצאים בה ידי חובה בליל הסדר.
 כיוצא בדבר, כתב רבנו, שרק בליל ראשון של סוכות חייב לאכול בסוכה. ובשאר הימים, אם לא יאכל פת, אינו חייב לאכול בסוכה, זהו דין תורה של מצוות ישיבה בסוכה. אבל חכמים חייבו אותנו לאכול פת ביו"ט למחרת, מדין כבוד יו"ט, גם אם לא נאכל בסוכה, כגון שהיו גשמים, או חולים וכיו"ב. (עיין דברי מהרי"ק [=מורנו הרב י' קאפח] בפרושו להרמב"ם בהלכות שופר וסוכה ולולב פ"ו ה"ז, אות יז, על דברי הלח"י [=לחם יהודה].)

בישול. כגון: מבשלים ביצה קשה בספל, ממלאים אותו מים על גדותיו, וכשהמים רותחים, בהם מתבשלת הביצה לצורך יו"ט, הם גולשים ומכבים את הגז, ולאחר מכן סוגרים את הברזים.
ש. האם מותר לעשן נרגילה בחג? ואם לא - אז מה ההבדל בין נרגילה לסיגריה? (כיש הרבה אנשים שמעשנים סיגריה בחג.) אני שואל זאת, כיוון שבליל שבועות, כשלמדנו בבית הכנסת התימני, בשלב מסוים פתחו הזקנים נרגילה.
ת. הנהיגים היתר סומכים על מהרי"ץ (שו"ת "פעולת צדיק", ח"ב, כד), אף שיש אוסרים. גם לגבי עישון סיגריות ביו"ט, יש מתירים, אך בעיניו סיגריות יש שחששו שהוא משליך את בדלי הסיגריה ובא לידי כיבוי. ויש שחששו שמאחר והנזק מעישון סיגריות הוכח, הרי הבסיס להיתר שהעישון הוא הנאת הנפש התרופף.
ש. האם מותר להקטין את עוצמת אש הכיריים ביו"ט? מה דעתו של מארי בעניין?
ת. אם מדובר בגז, לענ"ד - מותר, לא כן בחשמל.
ש. האם מותר בחג [השבועות] עצמו, שיחול השנה ביום ראשון בעל"ט, לאפות עוגה על מנת שתהיה טרייה וחמה ע"י שימוש בשעון שבת/של התנור?
ת. מותר, כי הללו שאסרו אפיית עוגות ביו"ט, [אָסְרוּ] משום שלדעתם אפשר לאפות בָּעֶרֶב יו"ט, בלי שאיכות העוגה תשתנה. אבל במקרה דנן, אם יצטרך לאפות כבר מערב שבת, יודו גם האוסרים הנ"ל שהאיכות תשתנה ויתירו האפייה בחג עצמו.
ש. הרב ענה לשואל שמותר להכין עוגת גבינה ביום טוב ע"י שעון שבת לתנור. ומה לגבי הקצפת ביצים? האם מותר יהיה

1. סעודה שלישית שנמשכה לאחר שבת. האם צריך להזכיר שבת בברכת המזון? 2. האם מותר למזוג ישר מסיר מרק שעל הפלטה?
ת. 1. אין בתלמוד זכר לכך, ולכן גם לא בהרמב"ם. לכן לענ"ד, מבחינה עקרונית, כל דבר בהלכה, אין לו, אלא זמנו ומקומו.
 משום כך, אם כבר יצאה השבת, אין לומר ענין השבת בברכת המזון, אף שהתחיל הסעודה מלפני צאת השבת, הגע בעצמך שמוצאי שבת הוא ליל יום טוב, מה יאמר של שבת או של יו"ט?
 אולם המנהג פשוט כדעת הפוסקים שמחייבים לומר ענין השבת בברכת המזון, בגלל שהתחיל הסעודה לפני צאת השבת. (שו"ע, או"ח, קפח).
2. אם מדובר רק במרק, אפשר ע"י מצקת, כי אין חשש הגסה.
ש. רציתי לדעת מהו מנהג תימן לגבי לימוד תורה בליל שבועות? האם פשוט המנהג להישאר ערים רק עד שעה מאוחרת (23.00 או 24.00 בלילה), או שיש חובה להישאר ערים כלהלילה?
ת. לא רבים דקדקו להישאר ערים כל הלילה.
ש. האם מותר להדליק אור ביום טוב מעיקר הדין, ומה נוהגים היום?
ת. אני מניח שאתה מתכוון להדליק חשמל ביו"ט, כי להדליק נר רגיל ביו"ט, אסור. רק מאש מצויה. לגבי החשמל היו שהתירו. דעת הרוב לאסור, וכן היא דעתי.
ש. מה עושים כאשר ה"חג"ז אינו מכבה את הגז ביו"ט? מה עשולפני המצאת ה"חג"ז? כיצד ניתן לפתור בעיה זו?
ת. יש שנהגו לכבות את הגז בדרך של גְרָמָא ע"י

לכו אל יוסף. אָשֶׁר יֹאמַר לְכֶם תַּעֲשׂוּם

עוד ישמע מערי יהודה קול ששון וקול שמחה

ברכות למשפחות היקרות לסבים

מורי יוסף ונו"ב אורה טביב יצ"ו

הגב' ברכה טביב מנב"ת

ולר' יחיאל דרין יצ"ו

ולהורים היקרים ידידינו

בחיר בית מדרשנו הליכות עם ישראל

הרב אילן טביב ונו"ב יצ"ו

ולאיר דרין ונו"ב יצ"ו

בהכנס בנינים/נכדיכם בכלולות

החתן משה טביב הי"ו ורעייתו

הכלה איילת לבית דרין שחתי'

תזכו ותראו דור ישרים מבורך מקימים בית נאמן לתורה ולתעודה

המאחלים: מערכת אור ההליכות

ב"ה ג' סיון תשל"ב

כבוד הרב יוסף אביני הי"ו

שלום כנהר

שאלתך

בענין חתימת ברכת ההפטרה בראש חדש שחל להיות בשבת, וה"ה לשבת חול המועד.

בכל כתבי יד תימן העתיקים נוסח ההלכה בפרק יב מהלכות תפלה הוא כך וכן אם חל ראש חדש להיות בשבת המפטיר בנביא מזכיר ראש חדש בברכה זו וחותרים מקדש השבת וישראל וראשי חדשים.

וכך המנהג העתיק בתימן שכך הוא בכל התכאליל העתיקים שעד מהרי" בשירי שבשבת ר"ח חותם מקדש השבת וישראל וראשי חדשים, ובשבת חול המועד מקדש השבת וישראל והזמנים. ואין להביא ראיה מדברי הר' כסף משנה כי נוס' הרמב"ם שלפניו משובשת,

ומקובל בידינו כי נוסח הרמב"ם כ"י העתיקהו יהודי תימן מכתב ידו בחייו.

וכך מסקנת הגמרא בשבת כד ב וליך הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ר' יהושע בן לוי יום הכפורים שחל להיות בשבת המתפלל נעילה צריך להזכיר של שבת יום הוא שנתחייב בארבע תפלות, ע"ש. וכן נוהגים כל העולם שבתפלת נעילה ביוה"כ שחל להיות בשבת חותמין מקדש השבת וישראל ויום הכפורים. אע"פ שאין נעילה בשבת, יום הוא שנתחייב. כך בראש חדש וחולו של מועד שחלו בשבת, אע"פ שאין הפטרה בראש חדש ולא בחול המועד מזכיר גם בחתימה, יום הוא שנתחייב.

וכך אני נוהג אצלי בבית הכנסת, כשמתחיל המפטיר את הברכה אני עומד על ידו ומדריך אותו לומר מקדש השבת וישראל וראשי חדשים או השבת וישראל והזמנים בחוה"מ.

ומה שהערתי בסדור דרך הערה ולא כתבתי כך בתוך העמוד מפני שידעתי שאין רוב צבורנו

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות לזיכוי הרבים,

מאת מו"ר הגאון רבי יוסף קאפח זצ"ל

מוזמנים ליצור קשר בטלפון: 054-2443930

או בדוא"ל: orhalichot@gmail.com

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אונו ת.ד. 211, 55100

עורכי משנה: אריאל פרחי, שמואל חמדי

חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד רצהבי, ישראל והב

טל': 03-5340819 מקסי' 03-5343658

דוא"ל: orhalichot@gmail.com

מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255

כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה

תזכו לשנים רבות ומועדים טובים!

בקרו באתר המתחדש "נצח ישראל": http://net-sah.org